

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**РОЛЬ ТА МІСЦЕ ОВС У РОЗБУДОВІ
ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ**

Матеріали V

Міжнародної науково-практичної конференції

Частина 2

(26 квітня 2013 р.)

Одеса
ОДУВС
2013

УДК 351.74
ББК 67.401.133
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги.

Роль та місце ОВС у розбудові демократичної правової
Р68 держави : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., ч. 2,
26 вітня 2013 р. — Одеса : ОДУВС, 2013. — 168 с.

До збірника ввійшли матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Роль та місце органів внутрішніх справ у розбудові демократичної правової держави» за такими напрямками: актуальні проблеми правового та соціально- економічного розвитку держави, актуальні проблеми адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності ОВС; актуальні проблеми досудового слідства та оперативно-розшукової діяльності; актуальні проблеми професійної підготовки працівників ОВС.

УДК 351.74
ББК 67.401.133

Мінакова М.В., студентка ОДУВС

Науковий керівник: Градова Ю.В., к.ю.н, доцент кафедри конституційного та міжнародного права

СУДОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Україна на конституційному рівні проголосила себе правовою державою [1, 3], у центрі уваги якої — людина, її права й свободи. Саме в контексті гарантування й забезпечення прав людини та громадянина на рівні міжнародних стандартів в Україні розвивається конституційний процес, реформуються політична й правова системи [2, 1]. Тому сьогодні ми обговорюємо надзвичайно важливе питання, пов'язане зі становленням суду як дійсно незалежної й самостійної гілки державної влади.

Свідченням цього є слова Президента України В.Ф Януковича, який у своєму Щорічному Посланні до Верховної Ради «Модернізація України – наш стратегічний вибір» 2011 р. зауважив, що «діяльність судової гілки влади є своєрідним індикатором демократичності держави. У державі, що забезпечує справедливе та доступне судочинство, права людини завжди будуть визначальними при здійсненні державної політики» [3, 23].

Через недостатню ефективність судової системи, певних недоліків у діяльності судів у 2010 році було розпочато докорінну судову реформу, спрямовану на подолання зазначених проблем і виведення судочинства на новий якісний рівень. У її розробленні взяли участь найкращі фахівці у сфері права – науковці, визнані діячі юридичної спільноти України. У результаті їхньої спільної праці було ухвалено Закон України «Про судоустрій і статус суддів» і внесено зміни до чинних процесуальних кодексів.

Проте судова реформа в Україні на сьогодні має двоякий стан, адже вона стала приводом для багатьох дискусій саме щодо її ефективності й навіть існує думка міжнародної спільноти про те, що Україна зробила «крок вперед і два назад» [4, 1]. Звісно, як і кожне явище, судова реформа має позитивні та негативні риси, тому вивчаючи їх, ми зможемо удосконалити правове регулювання національної судової системи.

Позитивними рисами судової реформи є:

- утворення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, що сприятиме зменшенню навантаження на суддів, які розглядають скарги в кримінальних і цивільних справах, підвищить якість і оперативність вирішення судових справ [5, 11];
- створення в судах автоматизованої системи документообігу та розподілу між суддями справ [5, 5], що унеможливуватиме вплив на перебіг досудового розгляду;
- посилення кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення. Такі кроки сприятимуть ефективнішому забезпеченню виконання судових рішень;
- безстрокове обрання судді після випробувального терміну;
- перехід у підпорядкуванні Державної судової адміністрації від виконавчої до виключно судової гілки влади;
- створення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України як постійно діючого державного органу, що відповідає за призначення суддів і притягнення їх до дисциплінарної відповідальності;
- ліквідація військових судів;
- збільшення рівня соціального забезпечення суддів, що є важливою гарантією їх неупередженості та незалежності від тиску ззовні тощо.

Тому можна сказати, що ця реформа позитивно вплинула на судову систему України, дала їй поштовх для розвитку й подальшого удосконалення. Крім того, запроваджуючи щось нове, судова реформа стала ближче до світових стандартів.

Проте, незважаючи на достатню кількість позитивних рис цієї реформи, вона має дуже багато **недоліків**, що ускладнюють вирішення питань щодо ефективності судової системи України.

По-перше, чітке позиціонування Верховного Суду України (далі - ВСУ) як суду більш високого, а також закріплення його як «другої касації», надзвичайно ускладнює судовий устрій нашої країни, робить можливою процедуру судового вирішення спору однією з найбільш тривалих порівняно із закордонними аналогами. Виходів із цієї ситуації може бути кілька. Як перший варіант виходу, є позбавлення ВСУ повноважень щодо перегляду справ з підстав неоднакового застосування судами касаційної інстанції однієї й тієї ж норми матеріального права в подібних правовідносинах. У такому разі ВСУ вже не буде найвищим судом у системі судів загальної юрисдикції й не виконуватиме функцію четвертої судової інстанції. Він може вийти з числа судів загальної юрисдикції за аналогією з Конституційним Судом України, ставши аналогом судів «політичної» юстиції, які функціонують у Франції (Висока палата правосуддя й Палата правосуддя Республіки), Польщі (Державний трибунал) і ряду інших європейських країн. Або, як другий варіант виходу, передбачений висновком Венеціанської комісії – це розгляд ВСУ своїх «старих» справ у палатах, надання повноважень щодо вирішення колізій між рішеннями вищих спеціалізованих судів й у питаннях процесуального права, а також зменшення кількості суддів до 20 [6, 40].

По-друге, проблематичною залишається ст. 19 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до якої суди загальної юрисдикції створюються та ліквідуються Президентом України за поданням Міністра юстиції України й за пропозицією голови відповідного вищого спеціалізованого суду [5, 7]. Закон залишає питання створення й ліквідації судів на розсуд Президента України. З цього випливає, що, якщо Президент очікуватиме від суду негативного рішення, він зможе навіть ліквідувати суд, щоб забезпечити розгляд справи іншими суддями. В історії розвитку українського судочинства мало місце таке явище, коли Президент України в 2008 р. видав указ, яким ліквідував Київський окружний адміністративний суд з мотивів політичної доцільності президента та створив інший суд [7, 1]. У наступному компетентним судом цей указ було скасовано й відновлено функціонування цього суду.

По-третє, у багатьох країнах, включаючи Україну, довіра громадськості до судів переживає спад. Громадяни мало вірять у доступність неупередженого й своєчасного судового процесу, який захищає права й завершується ухваленням законних, справедливих рішень. Недовіра громадян значною мірою спричинена браком знань про роль суду, його обмежені ресурси, тому деякі громадяни вважають, що поганий стан будинків суду віддзеркалює якість судового процесу, тимчасом як насправді він засвідчує рівень визначеного законодавцями фінансування судів.

Найбільш очевидною проблемою є недостатнє фінансування: українські суди просто не мають досить грошей на вдосконалення своєї роботи, приміщень, підвищення кваліфікації персоналу. Крім того, дискримінується положення таких посадових осіб, як секретар судового засідання та помічник судді, адже на них покладена дуже велика відповідальність й багато обов'язків, які не відповідають їх низькій заробітній платні.

За думкою В. Нора, «принцип доступності судової системи пересічним громадянам не втілений повною мірою. Згідно з судовою реформою господарська й адміністративна юстиція доступна громадянам лише в обласних центрах. А отже, мешканці віддалених районів у великих областях стикаються зі значними труднощами, намагаючись вирішити свої поточні проблеми» [8, 1] тощо.

Проаналізувавши наведене, можна сказати, що негативних аспектів судової реформи набагато більше, ніж позитивних, що є підставою вважати її недостатньо ефективною й неповноцінною. Швидке проведення такої реформи не отримало очікуваних результатів, тому Україна повинна у найближчий час розпочати виправлення своїх помилок. Великим поштовхом для такого виправлення є висновок Венеціанської комісії, який чітко визначає всі недоліки судової реформи й надає певні рекомендації щодо її вдосконалення. До таких **рекомендацій** належать:

- заборона усіх видів нагород для суддів;
- оскільки Вища рада юстиції не є органом, склад якого відповідає європейським стандартам, вона не повинна мати повноважень щодо призначення суддів на адміністративні посади;
- має бути забезпечено прямий доступ до Верховного Суду у справах про порушення Україною міжнародних зобов'язань;
- підстави для звільнення з посади судді мають бути викладені більш точно й чітко;
- обмеження ролі Вищої ради юстиції в процесі першого призначення суддів, тобто вона має носити символічний характер;
- однозначне визначення Законом Державної судової адміністрації органом суддівського самоврядування;
- Верховному Суду має бути дозволено самому вирішувати питання про прийнятність скарг щодо колізій у тлумаченні між вищими спеціалізованими судами [6, 40-43].

Отже, підводячи підсумки, можна сказати, що заповнення прогалін і виправлення недоліків чинного законодавства України з питань судової реформи мають наблизити судову систему України до міжнародних стандартів прав і свобод людини й громадянина, а також бути без суб'єктивізму й антикорупційними за своєю суттю [9, 13]. Зокрема, реформа посилює гарантії права громадянина на справедливий суд [10, 4], як того вимагає Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод 1950 року, учасником якої є Україна. У контексті судової реформи процесуальні кодекси мають бути приведені у відповідність до високих стандартів зазначеного договору. Окрім цього, радикальних змін повинна зазнати Конституція України з питань правосуддя. Тому закони повинні прийматися не в особистісних інтересах певних осіб, а із залученням фахівців, науковців, практикуючих працівників, спиратися на найкращі світові стандарти й досвід. Отже, на сьогодні Україна все ж таки повинна прислухатись до порад Венеціанської комісії, адже рекомендації комісії є виключно корисними й важливими для країни, а виправлення своїх помилок є великою перспективою розвитку для країни.

Література:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. - ст. 141.
2. Притика Д.М. Дискусійні проблеми судової реформи в Україні / Д.М. Притика // Вісник господарського судочинства. – 2009. - № 1. – С. 44–53.
3. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011. – 416 с.
4. Ставнійчук М. Судова реформа: крок вперед і два назад / М. Ставнійчук // Дзеркало тижня. – 2010. – № 39 (819). – С. 1–3.
5. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. 2010. - № 2453-VI– ст. 360.
6. Спільний висновок щодо Закону України «Про судоустрій і статус суддів» Венеціанської комісії та Дирекції з співпраці Генеральної дирекції з прав людини та правових питань Ради Європи 11 жовтня 2010 року. - № 588 / 2010. – 44 с.
7. Указ Президента України 13 жовтня 2008 року «Питання мережі кількісного складу суддів адміністративних судів України» - 2008. - № 922/2008.
8. В. Нор, Р. Клішаускас Круглий стіл «Судова реформа в Україні. Зарубіжний і вітчизняний досвід» [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zik.ua/ua/news/2010/11/05/254896> – Назва з екрану.
9. Сіренко В. Ф. Деякі проблеми реформування судової влади в Україні / В.Ф. Сіренко // Право України. – 2010. - № 5. – С. 4 – 13.
10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року (зі змінами, внесеними Протоколом N 11). – 1950. – ст. 59.

Любчик В.Б. ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА ЗАПОБІГАННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КОРИСЛИВО- НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ.....	85
Макота А. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КАРТЕЛЬНІ ЗМОВИ.....	86
Марговицька О.В. ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРИЗНАЧЕННЯ АДВОКАТА ЗГІДНО ПОЛОЖЕНЬ ЧИННОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	87
Марценішін Д.М. ОСНОВНІ ЗАХОДИ З ПРОФІЛАКТИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОВС.....	89
Матросова Я.О. ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУК- ЦІЇ.....	90
Мегец Д.М. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТЕРПІЛОГО ВІД НАСИЛЬНИЦЬКИХ ПРАВОПО- РУШЕНЬ.....	92
Мінакова М.В. СУДОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	93
Московченко Д.О. СМЕРТНА КАРА “ЗА” І “ПРОТИ”.....	95
Московченко Д.О. СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ПОТРЕБА ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В УКРАЇНІ.....	96
Мошак О.В. ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕФЕРЕНДУМУ В УКРАЇНІ: ДО ПИТАННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ПРИНЦИПАМ РАДИ ЄВРОПИ.....	98
Мошану Г. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОВС ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ’І.....	99
Овакімян М. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ГРОМАДЯН В АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	100
Овакімян М. РЕФОРМУВАННЯ МЛЦЦІ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ПРАВОПОРЯДКУ В УКРАЇНІ.....	102
Онч О. ОБ’ЄКТИ ПРИВАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА В УКРАЇНІ.....	103
Осадча К.С. СУТНІСТЬ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	104
Панімаш Е.Г. СИСТЕМА ВІДОМЧОЇ ОСВІТИ, ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ.....	106
Панькевич О.О. ТИПОЛОГІЯ КОНФЛІКТІВ.....	107
Пахомов І СТРАТЕГІЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІ- ТИКИ У СФЕРІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	108
Петросян Г.А. ОСОБЛИВОСТІ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	110
Примачук Я. ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	111
Проданчук І.В. ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ.....	112
Рикін П.О. ГАБІТОЛОГІЯ: ОЗНАКИ ЗОВНІШНОСТІ ЛЮДИНИ У СУЧАСНІЙ КРИМІНАЛІСТИЦІ.....	113